

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทัศนคติต่อการประทุษร้ายและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะสัมพันธภาพของคู่รักร่วมเพศหญิงว่าเป็นไปในทิศทางที่ดีหรือในทางตรงกันข้าม และเพื่อศึกษาทัศนคติต่อการประทุษร้ายของการสนับสนุนทางสังคม ตลอดจนศึกษาปัจจัยในด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม แนวคิดความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ และทฤษฎีจิตตรา โดยกลุ่มตัวอย่างคู่รักหญิงรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร ได้ผ่านการคัดเลือกจากคุณสมบัติที่กำหนด แล้วจึงทำการทดสอบแบบสอบถาม เป็นจำนวน 5 คู่ ทำการทดสอบโดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-Depth Interview Guide) และได้นำมาปรับปรุงบางคำถามให้เกิดความเหมาะสม จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนคู่รักทั้งหมด 15 คู่ แบ่งตามช่วงอายุ 3 ช่วง คือ อายุระหว่าง 20-29 ปี 5 คน 30-39 ปี 5 คน และ 40 ขึ้นไป อีก 5 คน โดยมีบทสรุปการศึกษาวิจัยอภิปรายผลและแนวทางเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สัมพันธภาพการใช้ชีวิตคู่

ความเห็นพ้อง คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีลักษณะสัมพันธภาพที่ดี มีความเห็นพ้องในวิธีการดำเนินชีวิตปกติประจำวันในทิศทางเดียวกัน จึงมีแนวโน้มทางความคิด และสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้เป็นอย่างดี เมื่อมีความเห็นพ้องกันในเรื่องจำเป็นพื้นฐานที่ต้องทำเป็นกิจวัตรตรงกัน องค์ประกอบข้อนี้แสดงให้เห็นว่า เป็นส่วนที่ส่งเสริมให้มีสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่รักร่วมเพศหญิงที่ดี

ความพึงพอใจ คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในคู่รัก ด้านความคิด มีความคิดไกล มีเหตุผล มีความขยัน และชื่นชมในความสามารถซึ่งกันและกัน ยกย่องนับถือให้เกียรติคู่รักตนเอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้ที่ใช้ชีวิตครอบครัว โดยทั่วไปมีความพึงพอใจในการพูดจาสุภาพ

เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว มีกริยามารยาทดี ชอบช่วยเหลือ คอยดูแลกัน คุณสมบัติทางสังคมเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่วัยรุ่นพึงพอใจต่อกัน และส่งเสริมสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่วัยรุ่นเพศหญิงได้ในระดับดี

ความกลมเกลียว คู่วัยรุ่นเพศหญิงส่วนใหญ่ มีความกลมเกลียว สามัคคี ปรองดองกัน ให้ความหวังใจ ความอาทร โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการแบ่งงานกันทำอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน และมีการสลับบทบาทหน้าที่ ขามทุกข์หรือเจ็บป่วย และต้องช่วยเหลือกันได้ มีการจัดสรรค่ารายได้และรายจ่ายร่วมกัน มีการมุ่งอนาคตเก็บออมเพื่อความมั่นคงในอนาคตร่วมกัน ความกลมเกลียว จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งเสริมสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่วัยรุ่นเพศหญิงมีลักษณะที่ดี

การแสดงความรัก คู่วัยรุ่นเพศหญิงให้ความสำคัญกับการแสดงความรักในหลายรูปแบบ ด้่างให้ความรักทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีเวลาให้แก่กัน รวมถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การบอกกล่าวว่ารักกัน และคู่วัยรุ่นเพศหญิงส่วนใหญ่เชื่อว่าการแสดงความรักเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตคู่ของเธอให้มีสัมพันธภาพที่ดี การสื่อความหมายในการแสดงความรักคู่วัยรุ่นเพศหญิงไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ให้คู่วัยรุ่นของตนเองได้รับรู้โดยทางจิตใจด้วย นั่นคือ การให้ความเข้าใจในข้อบกพร่องและการปรับตัวเข้าหากัน การให้อภัยในความคิดพลาด และการมอบความซื่อสัตย์ต่อกัน ซึ่งปัจจุบันในสังคมทั่วไป ไม่ว่าจะเป็คู่วัยรุ่นสมรสชายหญิง หรือคู่วัยรุ่นเพศหญิงต้องมี เพื่อคุณภาพชีวิตคู่และเพื่อยืนยันทรงความรักที่มีต่อกันอย่างถาวร การแสดงความรัก จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่วัยรุ่นเพศหญิงได้เป็นอย่างดี

สรุปว่า สัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของวัยรุ่นเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะสัมพันธภาพที่ดี คู่วัยรุ่นเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการประทับตราทางสังคมในระดับกลาง และได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับกลาง แต่ความสำคัญที่คู่วัยรุ่นเพศหญิงมีลักษณะสัมพันธภาพที่ดี คือ คู่วัยรุ่นเพศหญิงทุกคู่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของวัยรุ่นเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก Web site ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความรู้สูง มีความสามารถในการสนทนาสื่อสาร และสามารถใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา และยกฐานะหรือสถานภาพในสังคมได้ดีกว่า วัยรุ่นเพศหญิงกลุ่มอื่น ๆ ในการศึกษาไม่พบปัญหาความขัดแย้ง การสับเปลี่ยนคู่อ้อย หรือความรุนแรงในครอบครัว ตามที่เสนอประเด็นปัญหาไว้ อาจเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย และสถานภาพสูงระดับเดียว หากว่ามีการขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายน่าจะพบกรณีดังกล่าวไว้ ซึ่งน่าจะทำการศึกษาต่อไป

5.1.2 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

คูร์กร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง มีความคิดว่าตนเองเป็นผู้มีคุณค่า มีความสำคัญต่อครอบครัว มีการยอมรับตนเองในบุคลิกและความสามารถ และเป็นคนดีของสังคม และยังประเมินสิ่งตนเองกระทำ ไม่เป็นการผิดขนบธรรมเนียมประเพณี และชี้ให้เห็นว่าตนเป็นรักร่วมเพศหญิง แต่มีความสามารถ มีความสำคัญและสามารถประสบความสำเร็จทั้งหน้าที่การงาน และการใช้ชีวิตคู่ จากการศึกษาค้นคว้าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของคูร์กร่วมเพศหญิงจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุและประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษา หากคูร์กร่วมเพศหญิงมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ อาจส่งผลต่อลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง

5.1.3 ทักษะการติดต่อการประคับประคอง

คูร์กร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่ มีทักษะการติดต่อการประคับประคองในทางบวกจากสังคมจากกลุ่มสังคมปฐมนุญ ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และกลุ่มวิชาชีพ แต่มีทักษะการติดต่อการประคับประคองในทางลบ จากกลุ่มสังคมทุติยภูมิ จากสาธารณะชน กลุ่มสังคมอื่น ๆ มีความรู้สึกในลบเพราะสังคมมองว่าเป็นเรื่องผิดปกติ หรือเป็นเรื่องน่าเสียหาย และไม่ต้องทำให้ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า มาคิดตราว่าเป็นความเบี่ยงเบนทางเพศ โดยเอาความเป็นส่วนใหญ่ มาตัดสินทางเลือกที่เป็นส่วนน้อยว่าเป็น “ผู้กระทำผิด” รักร่วมเพศหญิงยังคงเรียกร้องความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในสังคม การศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า หากรักร่วมเพศหญิงมีทักษะการติดต่อการประคับประคองในทางบวก ส่งผลให้มีลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ดีในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี หากว่ามีทักษะการติดต่อการประคับประคองในทางลบ จะส่งผลให้มีลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ไม่ดีไปด้วย

5.1.4 ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม

คูร์กร่วมเพศหญิง ส่วนใหญ่ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับกลาง กล่าวคือ ได้รับการสนับสนุนทางสังคม จากกลุ่มสังคมปฐมนุญ ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านในระดับสูง แต่จากกลุ่มสังคมทุติยภูมิ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา กลุ่มวิชาชีพและจากสาธารณะชน กลุ่มสังคมอื่น ๆ ในระบบของการสนับสนุนทางสังคม คูร์กร่วมเพศหญิงได้รับในระดับต่ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการใช้ชีวิตคู่ การที่รักร่วมเพศได้รับแรงกดดันและความเครียดจากจากประคับจาก

สังคม การสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ จะช่วยบรรเทาความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ และส่งผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ในลักษณะที่ดี

5.1.5 สภาพทั่วไปด้านบุคลิกของกลุ่มตัวอย่างรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร

คู่รักร่วมเพศหญิง ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีอายุห่างระหว่างคู่เฉลี่ยประมาณ 2-3 ปี และมีทั้งที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์และผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตคู่ส่วนใหญ่มีคู่รักร่วมเพศเป็นผู้หญิงซึ่งมีจำนวน 1 คน ที่ผ่านการมีบุตรมาแล้ว การศึกษาของคู่รักร่วมเพศส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีมาก คือ เฉลี่ยมีรายได้อันเนื่อง

5.2 การอภิปรายผลงานวิจัย

ผลจากการที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติต่อการประทับตราและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1 ปัจจัยด้านบุคลิก

5.2.1.1 อายุ จากการศึกษาคู่รักร่วมเพศหญิงที่มีอายุระหว่าง 20-49 ปี จากจำนวน 15 คู่ นั้น โดยส่วนใหญ่มีลักษณะสัมพันธภาพไปในทางที่ดี พบเพียงมีจำนวน 1 คู่ คือ คู่เล็ก เป็นคู่รักร่วมเพศที่มีลักษณะของสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ไม่ดี โดยผลการวิจัยเห็นได้ชัดเจนเนื่องจากเฟย์ ซึ่งเป็นคู่รักนั้น ไม่มีความเห็นพ้อง ไม่มีความสอดคล้องหรือกลมเกลียวกันมีความขัดแย้งกันตลอด และไม่พอใจซึ่งกันและกัน มีการทะเลาะกันขั้นรุนแรงและมีการทำร้ายร่างกายทำให้ไม่มีโอกาสแสดงออกในความรัก จึงไม่มีความสุขในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน จึงสรุปได้ว่า ตัวแปร อายุไม่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จันทรพีชญ์ คุปต์กาญจนากุล (2516) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการในกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงานของกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

5.2.1.2 อายุห่างระหว่างคู่ จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงมีอายุห่างระหว่างคู่ โดยเฉลี่ย 2-3 ปี มีอายุเท่ากัน 2 คู่ คือ แอ้มกับปุ่น อายุ 31 ปี และมนกับคู่รัก (ไม่เปิดเผย) อายุ 33 ปี ส่วนอายุห่างระหว่างคู่รักสูงสุด คือ เอ้กับสา อายุห่างกัน 10 ปี อายุห่างน้อยสุด คือ ปุ่นกับเจอร์ อายุห่างกัน 1 ปี สำหรับคู่รักที่อายุห่างกันสูงสุดมีลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ดี และสำหรับคู่รักที่มีอายุห่างกันน้อยสุด ก็มีลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ดีเช่นกัน จึงสามารถสรุปได้ว่า ตัวแปร อายุห่างระหว่างคู่ ไม่ได้เป็นตัวแปรที่มีผลต่อสัมพันธ์ภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง จากการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชະนันท์ (2531) พบว่า ตัวแปรที่ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนการสมรส รายได้ของครอบครัว องค์กรปกครองของครอบครัว

5.2.1.3 ประสบการณ์ก่อนการใช้ชีวิตคู่ จากการศึกษา พบว่า มีคู่รักร่วมเพศหญิง 3 คู่ ที่ยังไม่เคยผ่านประสบการณ์ใช้ชีวิตคู่ คือ คลิ๊ก ซึ่งเป็นคู่ที่มีลักษณะสัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตคู่ไม่ดี อีกคู่ คือ พร ซึ่งเคยคบผู้ชายมาก่อนแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่ก็มีลักษณะสัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตคู่รักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี และมีคู่ของปุ่น ซึ่งเป็นความรักครั้งแรก และยังใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันจนถึงปัจจุบัน เป็นคู่ที่มีลักษณะสัมพันธ์ภาพที่ดีและเป็นคู่รักที่ใช้ระยะเวลาในการใช้ชีวิตคู่ยาวนานที่สุด 20 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาในการใช้ชีวิตคู่ยาวนานที่สุดจากจำนวน 15 คู่ ส่วนคู่ที่เคยผ่านประสบการณ์ในการใช้ชีวิตคู่แบบชีวิตสมรสและมีบุตรมาก่อนการใช้ชีวิตคู่แบบคู่รักร่วมเพศหญิง คือ จิม ได้กล่าวถึงปัญหาและเหตุผลที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตคู่แบบคู่รักร่วมเพศหญิง เพราะการไม่ได้รับเกียรติและไม่ได้รับการยกย่องในฐานะภรรยา และถูกสามีทำร้ายร่างกาย จึงตัดสินใจแยกกันและแบ่งลูกกัน บุตรสาวคนเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู ส่วนบุตรชายสามีเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู เมื่อมาใช้ชีวิตคู่แบบรักร่วมเพศหญิง จึงนำประสบการณ์จากชีวิตสมรส มาเป็นบทเรียนและแนวทางในการใช้ชีวิตและในการเลือกปฏิบัติต่อคู่รักร่วมเพศหญิงในปัจจุบัน การมุ่งมั่นที่จะสร้างครอบครัวใหม่อย่างมีแบบแผนที่ดี ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้มีลักษณะสัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตคู่รักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี การมีประสบการณ์ก่อนการใช้ชีวิตคู่ นับว่าเป็นสิ่งที่ดี ถือว่าเป็นการทดสอบเพื่อให้พบเจอคู่ชีวิตที่เหมาะสม แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่า คนที่ไม่มีประสบการณ์ไม่สามารถมีความรักที่ดีได้ การเลือกคู่รักที่เหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญ จะเห็นได้ว่าหลายคู่ที่คบกันแต่สุดท้ายก็ไม่สามารถอยู่ด้วยกันได้ เพราะรู้จักตัวเองว่าไม่ได้เป็นรักร่วมเพศ ก็ไม่อาจฝันให้เป็นได้

จึงสรุปได้ว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีคู่มาก่อน แต่ว่าประสบการณ์ก่อนการใช้ชีวิตคู่ไม่ว่าคู่ของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นหญิงหรือชายมาก่อน ก็ไม่มีผลต่อสัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตคู่ของคู่รักร่วมเพศหญิง ยังไม่มีงานวิจัยที่สนับสนุนและเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวแปรประสบการณ์ก่อน

การใช้ชีวิตคู่ของคู่รักร่วมเพศหญิงมาสนับสนุน แต่มีงานวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กรมการพัฒนาชุมชนและสำนักผังเมือง ไม่พบความสัมพันธ์ของความคล้ายคลึงกันทางอายุ อายุสมรส ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส และระยะเวลาการสมรส

5.2.1.4 ระดับการศึกษา จากการศึกษา พบว่า มีคู่รักร่วมเพศหญิงที่มีระดับการศึกษาต่ำสุด คือ จบมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กับแนวมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนคู่รักร่วมเพศหญิงที่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ จบมีการศึกษาระดับปริญญาโท กับเขี้ยวมีการศึกษาระดับปริญญาโทเช่นกัน ซึ่งทั้งสองคู่มิลักษณะสัมพันธ์ภาพในทางที่ดี และโดยเฉลี่ยคู่รักร่วมเพศหญิงจะมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จึงพอจะสรุปได้ว่าระดับการศึกษามีผลต่อสัมพันธ์ภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ พบว่า ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

5.2.1.5 ฐานะทางเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงมีรายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 50,000 บาทต่อเดือน โดยคู่รักร่วมเพศที่มีรายได้ต่ำสุด คือ คลีก โดยมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,000 บาท และคู่รักร่วมเพศหญิงที่มีรายได้สูงสุด คือ ไก่ โดยมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 200,000 บาท ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จะชี้ให้เห็นว่าคู่รักร่วมเพศหญิงจะมีอาชีพที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีการจัดสรรรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตคู่และไม่มีปัญหาต่อกัน จากข้อมูลการศึกษาจึงสรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจมีผลต่อสัมพันธ์ภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางบวก จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตสมรสวัยผู้ใหญ่คนคั่นที่ทำงานแล้ว พบว่า ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

5.2.2 สัมพันธภาพการใช้ชีวิตคู่

การที่จะให้สัมพันธภาพการใช้ชีวิตคู่ ไม่ว่าจะเป็นคู่รักสมรส หญิงชาย หรือคู่ชีวิตรักร่วมเพศหญิง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเห็นพ้อง ความพึงพอใจ ความกลมเกลียว และการแสดงความรักฉวณเป็นสิ่งสำคัญที่คู่รักพึงต้องมีที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการครองคู่

5.2.2.1 ความเห็นพ้อง จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่ มีความเห็นพ้องในเรื่องต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การแสดงความคิดเห็นของแต่ละฝ่าย ที่ช่วยให้อีกฝ่ายหนึ่ง

สามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับว่าความเห็นพ้องเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้สัมพันธภาพของคู่รักร่วมเพศหญิงมีความสัมพันธ์ภาพที่ดี ราบรื่นและมีแนวโน้มที่จะช่วยให้สัมพันธภาพของคู่รักร่วมเพศหญิงมีความมั่นคงในการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กนิษฐา บุญยัง (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ศึกษากรณีประชาชนจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีความพอเพียงของรายได้ มีอิทธิพล ต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

5.2.2.2 ความพึงพอใจ จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ของคู่รักในทางที่ดี คู่รักต่างรู้จักแสดงให้รู้ว่าพอใจตรงจุดไหน ไม่พอใจตรงจุดไหน และมีการปรับตัวเข้าหากัน เพื่อเป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตคู่ เพื่อให้ต่างฝ่ายต่างรู้สึกพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจนับเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการ ที่ทำให้สัมพันธภาพของคู่รักร่วมเพศหญิงมีความสัมพันธ์ภาพที่ดี ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ บุญประครอง กานูรัตน์ (2531) พบว่า ครอบครัวที่มีการสื่อสารในครอบครัวในระดับสูง มีคุณภาพชีวิตสมรสสูง และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง จะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสในระดับสูง ซึ่งปัจจัยด้านการสมรส คุณภาพชีวิตการสมรส และความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในชีวิตสมรส

5.2.2.3 ความกลมเกลียว จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่ มีความกลมเกลียวสามัคคีกัน มีการวางแผนในชีวิตประจำวัน และมุ่งสร้างอนาคตแสวงหาผลประโยชน์ให้กับครอบครัวช่วยกันสร้างความมั่นคงในการใช้ชีวิตคู่ โดยเฉพาะความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวที่เป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต ถ้าคนที่ใช้ชีวิตคู่ เช่น สามิ-ภรรยา มีความสามัคคีกัน รักใคร่กัน ไม่เบียดเบียนกัน ก็จะทำให้เกิดความสุขและ เป็นเครื่องมือที่จะแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้

และยังพบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีการเสียสละเพื่อคู่รัก รู้จักหลีกเลี่ยงการเห็นแก่ตัว ให้ความสำคัญกับคู่รักของตนเอง เพื่อให้การใช้ชีวิตคู่มีสัมพันธ์ภาพที่ดี จากการศึกษาวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กนิษฐา บุญยัง (2541)

5.2.2.4 การแสดงความรัก จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่ มีการแสดงความรักต่อกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต่างเปิดเผยความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีให้คนรักเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีความกล้าที่จะแสดงออก ทำให้คู่รักสามารถรู้ได้ว่าภาษาแห่งความรู้สึกกันเป็นอย่างไร การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ย่อมมีบ้างที่แต่ละฝ่ายเกิดการเข้าใจผิด หรือกระทบกระทั่งกันบ้างในบางอารมณ์ ซึ่งก็เป็นธรรมชาติ รัก โกรธ หลง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ แต่หากคู่รักสามารถจัดการกับอารมณ์จากร้ายให้เป็นดี และสามารถเติมเต็มในสิ่งที่ขาดหายไปได้ จะช่วยให้สัมพันธภาพของ

การใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงเป็นไปในลักษณะที่ดี ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กนิษฐา บุญยัง (2541)

5.2.3 การรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศโดยส่วนใหญ่มีการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองค่อนข้างสูง ซึ่งคู่รักร่วมเพศหญิงเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตัวเอง มีความภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง และยังมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองก่อนเสมอ และสามารถควบคุมตัวเองในด้านต่าง ๆ เช่น ภาวะจิตใจและอารมณ์ ตลอดจนคู่รักร่วมเพศทุกคนมีความมั่นใจในตนเองสูง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าหรือมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งคู่รักร่วมเพศหญิงโดยส่วนใหญ่เชื่อว่าค่าการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจได้อย่างเชื่อมั่น และช่วยให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ให้ผ่านไปด้วยดี จากข้อมูลดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ โสภิต สุวรรณเวลา (2537) พบว่า การรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด กล่าวคือ มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง และมี การสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ จะทำให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ดีด้วย

5.2.4 ทักษะการปรับตัว

5.2.4.1 ครอบครัว จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงโดยส่วนใหญ่มีการเปิดเผยต่อครอบครัวและมีทัศนคติที่ดีต่อครอบครัว อันเนื่องมาจากคู่รักร่วมเพศหญิงไม่ได้ถูกติตราจากสถาบันครอบครัวของตนเอง ทั้งพ่อแม่ พี่น้องในครอบครัวต่างมีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อคู่รักร่วมเพศหญิง จึงสรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการปรับตัวจากครอบครัวในทางบวก มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภาวดี เฉชาเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสมานฉันท์ทางบทบาท การได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต คือ สมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้องญาติสนิทและบุคคลที่ใกล้ชิด

5.2.4.2 ญาติพี่น้อง จากการศึกษาวิจัย พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อญาติพี่น้องในระดับกลาง เพราะได้รับการติตราจากญาติพี่น้องเพียงเล็กน้อย จึงไม่มีความรู้สึก

ในทางลบ และคู่รักร่วมเพศตอบสนองความรู้สึกต่อญาติพี่น้องโดยการไม่ใส่ใจ และไม่ตอบโต้ใดๆ จึงสรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการประทุษร้ายจากญาติพี่น้องในทางบวกมีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535)

5.2.4.3 เพื่อน จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน เพราะเพื่อนของคู่รักร่วมเพศหญิงโดยส่วนใหญ่ไม่ได้ประทุษร้าย และต่างให้การยอมรับทั้งในความสามารถและให้ความจริงใจในการคบหา จึงสรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการประทุษร้ายจากเพื่อนในทางบวก จึงสรุปได้ว่า ตัวแปร ทัศนคติต่อการประทุษร้าย จากเพื่อน มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535)

5.2.4.4 ผู้บังคับบัญชา จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อผู้บังคับบัญชา โดยส่วนใหญ่คู่รักร่วมเพศหญิงจะได้รับการยอมรับในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายและรับผิดชอบ จะไม่นำเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้องกับเรื่องงาน และเป็นเพราะอาชีพของคู่รักร่วมเพศหญิงที่มีกิจการส่วนตัวมากถึง 7 คน จาก 15 คน ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพอิสระไม่มีผู้บังคับบัญชา และอีก 3 คน มีตำแหน่งหน้าที่เป็นระดับผู้บริหารระดับสูง จึงไม่ได้รับการประทุษร้ายในระดับผู้บังคับบัญชา จึงสรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการประทุษร้ายจากผู้บังคับบัญชาในทางบวก มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่ดี จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535)

5.2.4.5 สาธารณะชน จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาธารณะชน กล่าวคือ จะมองว่าสาธารณะชนหรือสังคมภายนอกยังไม่ยอมรับ ไม่เปิดกว้างกับสิ่งใหม่ ๆ ยังมีการแสดงความรู้สึกเกลียดชัง รวมทั้งการปฏิเสธด้วยคำพูดและพฤติกรรม และไม่เคารพสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนมีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงถูกประทุษร้ายจากสาธารณะชน แต่ไม่มีผลต่อสัมพันธภาพของการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง ซึ่งคู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่มีลักษณะสัมพันธภาพเป็นไปในทางบวก จากการศึกษาที่ยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

5.2.5 การสนับสนุนทางสังคม

5.2.5.1 ครอบครัว จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว คือ ครอบครัวของคู่รักร่วมเพศหญิงให้ความเข้าใจ ไม่ยึดติดว่าลูกเป็นปัญหาสังคม

และทั้งยังยอมรับผู้รักของตัวเองได้ด้วย หรือทั้งยังให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลเอาใจใส่และปัจจัยด้านครัวเรือนด้วย จึงสรุปได้ว่าการสนับสนุนจากครอบครัวมีผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535)

5.2.5.2 ญาติพี่น้อง จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้อง โดยคู่รักร่วมเพศหญิงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับเครือญาติพี่น้องตามปกติทั่วไปเท่าที่จะมีโอกาส และยังสร้างความผูกพัน ความห่วงใย และรับฟังเหตุผล และยอมรับได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น จึงสรุปได้ว่าจากการที่คู่รักร่วมเพศหญิงได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้องมีผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535)

5.2.5.3 เพื่อน จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนในระดับกลาง เพื่อนของคู่รักร่วมเพศหญิงจะมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็จะมีระดับความใกล้ชิดสนิทสนมต่างกัน เพื่อนที่สนิทก็จะให้ความรักความห่วงใย สนับสนุนไปในทางที่ดี ส่วนเพื่อนที่รู้จักในลักษณะเพื่อนทั่ว ๆ ไป ก็จะสนับสนุนส่งเสริมในทางไม่ดี แต่สุดท้ายคู่รักร่วมเพศหญิงก็จะเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง จึงสรุปได้ว่าตัวแปรด้านการสนับสนุนจากเพื่อนไม่มีผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของคู่รักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535)

5.2.5.4 ผู้บังคับบัญชา จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในลักษณะชื่นชมผลงาน และพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน ไม่เอาเรื่องส่วนตัวมาพิจารณาว่าปะปนกับผลการทำงาน และไม่สร้างความกดดันให้เกิดภาวะทางอารมณ์ในทางลบ จึงสรุปได้ว่าคู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในทางที่ดี จึงอาจจะส่งผลต่อสัมพันธภาพในทางบวกของคู่รักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535)

5.2.5.5 สาธารณชน จากการศึกษา พบว่า คู่รักร่วมเพศหญิงส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน จะเป็นไปในลักษณะแบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มรักร่วมเพศ ไม่ได้ได้รับความเสมอภาคและเลือกปฏิบัติในทางไม่ดี เช่น แสดงความรังเกียจ นินทา และสร้างความกดดันทางอ้อมเป็นต้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรด้านการสนับสนุนจากสาธารณชนไม่มีผลต่อสัมพันธภาพของคู่รักร่วมเพศหญิง จากการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันทน์ (2535) อ่างแล้ว

5.3 ข้อจำกัดการทำวิจัย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการรับสมัครทาง Web site ซึ่งเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในระดับหนึ่ง และยังเป็นผู้ที่มีความพร้อมในชีวิตค่อนข้างสูง รวมทั้งผู้ที่ได้รับการทาบทามก็เป็นผู้ที่มีความมั่นใจในระดับสูงมากพร้อมที่จะเปิดเผยและให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

5.4 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ที่ดี ซึ่งจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 15 คู่ มีเพียงคู่เดียวที่มีลักษณะสัมพันธภาพที่ไม่ค่อยดี แต่ก็มีความพยายามที่จะประคับประคองความรัก เพิ่มความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเองเพื่อให้ชีวิตคู่มีสัมพันธภาพที่ดีขึ้น จากการศึกษาทัศนคติต่อการประทับริษัทยาและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่าหากคู่รักร่วมเพศหญิงมีทัศนคติที่ดี และได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ และมีความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเองสูง จะทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีในการใช้ชีวิตคู่ ที่ซึ่งนั้นก็หมายถึง การนำไปสู่สถาบันครอบครัวที่ดีของสังคม ช่วยลดปัญหาในการเปลี่ยนคู่ และเกิดภาวะความเครียดในการใช้ชีวิต และกิจกรรมประจำวัน ลดปัญหาในการเข้ากลุ่มหรือแหล่งมั่วสุม ยาเสพติด หรือปัญหา สังคมอื่น ๆ เป็นต้น และทุกคนในสังคมควรจะให้ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการสนับสนุนในทางที่ดีต่อรักร่วมเพศหญิง เทียบเท่ากับสังคมทั่วไป เพื่อความเป็นสังคมแห่งความสามัคคี

ควรส่งเสริมด้านการศึกษาเพศหญิงในระดับสูง การให้เสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ หรือการเลือกชีวิตคู่ครองอย่างอิสระ การยอมรับในการตัดสินใจของพ่อแม่ พี่น้อง กลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ และการเห็นคุณค่าในตนเองของคู่รักร่วมเพศหญิง ทำให้สามารถทำประโยชน์ต่อสังคม และในหน้าที่การงานในสังคมที่กว้างขึ้น

สถาบันการศึกษาจะต้องมีวิชาการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาในลักษณะที่ถูกต้อง ไม่ปลูกฝังจิตใจเด็กให้เข้าใจเรื่องรักร่วมเพศในทางที่ผิด สื่อมวลชน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตต่อมนุษย์เราเป็นอย่างมากในโลกไร้พรมแดนเช่นปัจจุบันนี้ ต้องนำเสนอภาพลักษณ์ของรักร่วมเพศหญิงในทางที่เป็นจริง ไม่ควรสร้างหรือปลุกกระแสแฟชั่นนิยมแบบผิด ๆ ควรนำเสนอในลักษณะสอดคล้องความรู้ และเป็นข้อเท็จจริง ดังเช่นสังคมทั่ว ๆ ไป หรือแม้แต่ระดับกว้างออกไป เช่น สถาบันศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลใน

ระบบความคิดความเชื่อ และสร้างจิตศรัทธาต่อมนุษย์ทุกคนชั้น ดังนั้น การสั่งสอนหรือปลูกฝังว่า เป็นการฝึกกฎทางศาสนา ศีลธรรมเป็นบาป ก็ควรมีการปรับเปลี่ยน และทำความเข้าใจในทางสายกลาง มนุษย์ทุกคนมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ค่อนข้างหลากหลายจึงระมัดระวังเป็นกรณีพิเศษในเรื่องนี้

5.5 การทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นรักร่วมเพศหญิงในกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียว อาจจะเป็นตัวแทนของกลุ่มรักร่วมเพศหญิงทั้งหมด และมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก Web site และจากการทบทวน อาจได้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่หลากหลาย ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จึงไม่พบปัญหาและความแตกต่างในสัมพันธภาพการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งจากกรณีศึกษานี้ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพียง 15 คู่ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย หากเปรียบเทียบกับจำนวนทั้งหมดที่มี ซึ่งรักร่วมเพศหญิงบางคู่ก็ไม่อาจเปิดเผยตัวตนต่อสังคม อันเนื่องจากเกรงกลัวต่อการไม่ยอมรับ และเกิดการประทุษร้ายทางสังคม การศึกษาวิจัยนี้ สามารถเป็นงานทางวิชาการในการสร้างความมั่นใจให้กับคู่รักร่วมเพศหญิงได้ว่า การครองคู่รัก หรือเรียกว่าชีวิตสมรสนั้น ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างรักต่างเพศและรักร่วมเพศ ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ได้กลุ่มที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และมีจำนวนมากขึ้นหรืออาจใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจในการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นประโยชน์อย่างมาก คือ เป็นการสร้างความเข้าใจในลักษณะรูปแบบความรักอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นทางเลือกของกลุ่มรักร่วมเพศหญิง เมื่อเกิดความเข้าใจแล้ว สามารถช่วยให้รักร่วมเพศหญิงมีแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อคู่รักเป็นการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงของครอบครัว ลดปัญหาการดำเนินทางเพศหรือการสับเปลี่ยนคู่ เลิกรากันไป และลดปัญหาทางด้านจิตใจได้ในระดับหนึ่ง และช่วยให้สังคมเข้าใจในลักษณะสัมพันธภาพการใช้ชีวิตคู่ของรักร่วมเพศหญิง ตลอดจนทัศนคติต่อการประทุษร้ายและการสนับสนุนทางสังคมรับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเข้าใจในความต้องการจากสาธารณชน และจากสังคมของรักร่วมเพศหญิงที่มีต่อสังคมเช่นกัน